

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA AXLOQIY TARBIYANING NAZARIY ASOSLARI

Dusmatova Sunbula Mamayusuf qizi
Termiz davlat pedagogika instituti Pedagogika
yo'nalishi I kurs magistranti.

Annotatsiya: Ushbu maqolada axloqiy va milliy tarbiya jarayonining nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari, xalqaro va mahalliy tajribalar, shuningdek, umumiy o'rta ta'lim o'qituvchisi shaxsida milliy tarbiyaning namoyon bo'lish holatlari chuqur ilmiy tahlil etildi. Shuningdek, ta'lim siyosati, o'qituvchi kompetensiyalari, milliy qadriyatlarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish kabi masalalar xususida fikr mulohazalar yuritildi.

Kalit so'zlar: axloqiy va milliy tarbiya, pedagogik mahorat, mehr-oqibati, tartib-intizomi, "oila", "vatan", "mehmondo'stlik", "kattalarga hurmat".

THEORETICAL FOUNDATIONS OF MORAL EDUCATION IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS.

Dusmatova Sunbula Mamayusuf qizi
Termez State Pedagogical Institute, Pedagogy Department
1st year master's student.

Abstract: This article provides an in-depth scientific analysis of the theoretical foundations, practical mechanisms, international and local experiences of the process of moral and national education, as well as the manifestations of national education in the person of a general secondary education teacher. In addition, opinions were expressed on issues such as education policy, teacher competencies, and the integration of national values with modern pedagogical technologies.

Keywords: moral and national education, pedagogical skills, kindness, discipline, "family", "homeland", "hospitality", "respect for elders".

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ НОРМАТИВНОГО ВОСПИТАНИЯ В ОБЩЕСТВЕННЫХ СРЕДНИХ ШКОЛАХ.

Дусматова Сунбула Мамаюсуф кизи
Термезский государственный педагогический
институт, кафедра педагогики
Студентка 1-го курса магистратуры.

Аннотация: В данной статье представлен углубленный научный анализ теоретических основ, практических механизмов, международного и местного опыта процесса нравственного и национального воспитания, а также проявлений национального воспитания в лице учителя общеобразовательной средней школы. Кроме того, были высказаны мнения по таким вопросам, как образовательная политика, профессиональные компетенции учителей и интеграция национальных ценностей с современными педагогическими технологиями.

Ключевые слова: нравственное и национальное воспитание, педагогические навыки, доброта, дисциплина, «семья», «родина», «гостеприимство», «уважение к старшим».

Bugungi globallashuv davrida yosh avlod ongiga turli mafkuralar, madaniy oqimlar va ijtimoiy ta'sirlar kirib kelayotgan bir paytda, milliy tarbiya o'qituvchi faoliyatining tayanch ustuniga aylanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilinayotgan qaror va farmonlarda ham milliy o'zlikni mustahkamlash, yoshlarni ma'naviy barkamol etib tarbiyalash, ularni vatanparvarlik ruhida o'stirish masalalari alohida e'tibor bilan qayd etilmoqda[2]. Ta'lim sohasidagi davlat siyosati ham aynan ustoz shaxsining kuchli ma'naviy fazilatlari, yuksak pedagogik mahorati va milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuvlari orqali amalga oshiriladi, deb ta'kidlanmoqda. "Ustoz — millat ko'zgusi" degan fikr aynan mana shu masalaga bevosita taalluqli. Pedagogik mahoratning tarbiyaviy komponenti shuningdek, bolalar psixologiyasini chuqur bilishni ham talab qiladi. O'qituvchining nutqi, kayfiyati, o'zini tutishi, milliy qadriyatlarga bo'lgan hurmati - bularning barchasi bola ongida bevosita na'muna sifatida shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchining mahorati qanchalik yuksak bo'lsa, milliy tarbiyaning o'quvchi qalbiga singishi shunchalik sifatli va samarali kechadi.

Milliy va axloqiy tarbiya - bu faqat darslikdagi tushuncha emas; u o'qituvchining shaxsida namoyon bo'ladigan amaliy jarayondir. O'qituvchi milliy an'analarni, xalq og'zaki ijodini, udum va qadriyatlarni dars jarayoniga mahorat bilan singdira olsa, o'quvchilar nafaqat bilimli, balki ma'naviy yetuk, vatanparvar va ijtimoiy faol shaxs bo'lib ulg'ayadi. Shu ma'noda, milliy va axloqiy tarbiya o'qituvchi pedagogik mahoratining eng muhim ko'rinishlaridan biri sifatida talqin etiladi. O'qituvchining pedagogik mahorati, avvalo, uning shaxsiy fazilatlarida namoyon bo'ladi. Chunki axloqiy va milliy tarbiya o'qituvchining shaxsidan boshlanadi: uning qanday salomlashishi, bolaga qanday murojaat qilishi, mehr-oqibati, tartib-intizomi, o'zini tutishi, sinfda yaratgan muhitigacha bo'lgan barcha jihatlar o'quvchilar uchun bevosita na'muna vazifasini bajaradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda milliy qadriyatlarga sodiq, ma'naviy yetuk yoshlarni tarbiyalashga qaratilgan dasturlar qabul qilinishi, bu borada o'qituvchi shaxsining mas'uliyatini yanada oshirdi. Chunki davlat siyosatida belgilangan maqsadlar amalda o'qituvchining sinfdagi faoliyati orqali ro'yobga chiqadi. Pedagogik mahoratning yana bir muhim tarkibi - bu o'qituvchining milliy va axloqiy tarbiya unsurlarini zamonaviy metodikalar bilan uyg'unlashtira olishi. Darslarda rolli o'yinlar, bahs-munozara, sahnalashtirish, loyihaviy ta'lim, milliy o'yinlar asosida faol o'qitish usullari qo'llanganda bolalar nafaqat bilim oladi, balki milliy qadriyatlarni amalda his qilishni o'rganadi. Masalan, "oila", "vatan", "mehmondo'stlik", "kattalarga hurmat" mavzulari sahnalashtirilgan kichik vaziyatlar orqali berilsa, bola odob-axloqni faqat eshitmaydi, balki uni boshidan kechiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, amaliy sahnali vaziyatlar orqali o'rgatilgan qadriyatlar bola ongida ancha mustahkam va uzoq muddatli bo'ladi [6].

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, o'qituvchining mahorati ko'p jihatdan uning madaniy kapitali bilan belgilanadi. Milliy va axloqiy tarbiya berayotgan ustoz, avvalo, o'z milliy o'zligini chuqur anglagan bo'lishi kerak. Bu - shunchaki "qadriyatlarni bilish" emas, balki ularni his qilish, ularni hayotiy tajriba sifatida egallagan bo'lish demakdir. Chunki bola o'qituvchining so'zidan ko'ra, uning ichki ishonchini, o'zlashtirgan qadriyatlarini ko'proq sezadi. Shu bois o'qituvchi o'z shaxsida milliy tarbiya mezonlarini mujassamlashtirishi, o'z hayot tarzida ham ularga amal qilishi zarur. Shunda u dars jarayonida sun'iy nasihat emas, balki hayotiy namuna bo'la oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hasanova, M. (2022). Boshlang'ich ta'limda ma'naviy tarbiya tamoyillari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). Yoshlarni ma'naviy va ma'rifiy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish to'g'risida PF-5938-son farmon. <https://lex.uz>
3. UNESCO & OECD. (2021). Learning for identity and social-emotional development in primary education: Global Report. Paris: UNESCO Publishing. <https://unesco.org>
4. OECD. (2018). Education at a glance 2018: OECD indicators. Paris: OECD Publishing.
5. UNESCO. (2019). Early childhood development and national identity: A global perspective. Paris: UNESCO Publishing.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Boshlang'ich ta'lim dasturlari va metodik qo'llanmalar. Toshkent: Xalq ta'limi nashriyoti.
7. UNESCO. (2020). Learning to live together: Education for peace and global citizenship. Paris: UNESCO Publishing.
8. World Bank. (2019). Integrating cultural heritage into education: International experiences and guidelines. Washington, DC: World Bank.
9. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2022). Boshlang'ich ta'limda milliy tarbiya va pedagogik metodikalar. Toshkent: Xalq ta'limi nashriyoti.